

SEMEN

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 26. marca 2009 *

Vo veci C-348/07,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Landgericht Hamburg (Nemecko) z 18. júna 2007 a doručený Súdnemu dvoru 27. júla 2007, ktorý súvisí s konaním:

Turgay Semen

proti

Deutsche Tamoil GmbH,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (spravodajca) a J.-J. Kasel,

* Jazyk konania: nemčina.

generálny advokát: M. Poiares Maduro,
tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 18. septembra 2008,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- pán Semen, v zastúpení: H.-J. Rust, Rechtsanwalt,

- Deutsche Tamoil GmbH, v zastúpení: T. Wambach, Rechtsanwalt,

- nemecká vláda, v zastúpení: M. Lumma, J. Kemper a T. Baermann, splnomocnení zástupcovia,

- talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

- Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: H. Støvlbæk a H. Krämer, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. novembra 2008,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 17 smernice Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov (Ú. v. ES L 382, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 177, ďalej len „smernica“).

- 2 Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi pánom Semenom, nájomcom čerpacej stanice, a spoločnosťou Deutsche Tamoil GmbH (ďalej len „Deutsche Tamoil“) vo veci výšky náhrady pri zániku zmluvy dlžnej pánovi Semenovi z dôvodu vypovedania jeho zmluvy uvedenou spoločnosťou.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Článok 17 smernice stanovuje:

„1. Členské štáty prijímú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby obchodný zástupca po zániku zmluvy o obchodnom zastúpení dostal náhradu podľa odseku 2 alebo náhradu škody podľa odseku 3.

2. a) Obchodný zástupca má nárok na náhradu do takej miery, do akej:

- priviedol zastúpenému nových zákazníkov alebo podstatne zvýšil finančný objem obchodov s existujúcimi zákazníkmi, a pokiaľ zastúpený má aj naďalej podstatné prínosy z obchodu s týmito zákazníkmi a

- náhrada je primeraná všetkým skutočnostiam, najmä provízií za obchody, ktoré obchodný zástupca stratil [ktoré obchodný zástupca stráca a ktoré vyplývajú z obchodov s týmito zákazníkmi — *neoficiálny preklad*]. Členské štáty môžu pre tieto prípady zahrnúť uplatňovanie alebo absenciu ustanovení o obmedzení obchodu v zmysle článku 20;

- b) výška náhrady nesmie prekročiť čiastku rovnajúcu sa odškodneniu [náhrade — *neoficiálny preklad*] za jeden rok vypočítanú [vypočítanej — *neoficiálny preklad*] z priemernej ročnej odplaty obchodného zástupcu počas predchádzajúcich piatich rokov a pokiaľ dohoda trvala kratšie ako päť rokov, odškodnenie [náhrada — *neoficiálny preklad*] sa vypočíta ako priemer za toto obdobie;
- c) poskytnutie odškodného [tejto náhrady — *neoficiálny preklad*] nebráni obchodnému zástupcovi žiadať náhradu škody.

...“

Vnútroštátna právna úprava

- 4 Ustanovením § 89b ods. 1 nemeckého Obchodného zákonníka (Handelsgesetzbuch), v znení platnom v čase skutkových okolností vo veci samej, sa do vnútroštátneho práva preberá článok 17 ods. 2 smernice. Toto ustanovenie znie:

„1. Obchodný zástupca môže požadovať od zastúpeného po zániku zmluvného vzťahu primeranú náhradu, pokiaľ

- 1) má zastúpený z obchodu s novými zákazníkmi, ktorých získal obchodný zástupca, podstatné prínosy aj po ukončení zmluvného vzťahu,

- 2) obchodný zástupca stratí v dôsledku ukončenia zmluvného vzťahu nárok na províziu, ktorú by v prípade pokračovania tohto zmluvného vzťahu mal z už uzatvorených alebo v budúcnosti uskutočnených obchodov so zákazníkmi, ktorých získal, a
- 3) vyplatenie náhrady je s ohľadom na všetky okolnosti spravodlivé.

2. Za rovnocenné so získaním nového zákazníka sa považuje, pokiaľ obchodný zástupca zvýšil finančný objem obchodov s niektorým zákazníkom tak podstatne, že to z hospodárskeho hľadiska zodpovedá získaniu nového zákazníka.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 5 Pán Semen bol od 1. novembra 2001 do 31. decembra 2005 nájomcom čerpacej stanice spoločnosti Deutsche Tamoil v Berlíne. Na tejto čerpacej stanici predával v mene uvedenej spoločnosti a na jej účet predovšetkým pohonné hmoty a mazivá, ale aj telefónne karty rôznych operátorov, ktoré mu táto spoločnosť dodávala.
- 6 Deutsche Tamoil patrí do verejnej líbyjskej skupiny Oilinvest, ktorá v Nemecku prevádzkuje sieť približne 250 čerpacích staníc, tak pod prémiovou značkou „Tamoil“, odvodenou od jej obchodného názvu, ale aj pod druhou lacnejšou značkou HEM.
- 7 Pán Semen prevádzkoval čerpaciu stanicu značky HEM. Jeho provízia bola v prípade pohonných hmôt vypočítaná na základe predaného množstva (litrová provízia),

v prípade olejov na základe dosiahnutého obratu. Pokiaľ majitelia tankovacích kariet, ktorým Deutsche Tamoil poskytovala zľavy, nakúpili pohonné hmoty, pán Semen získal len nižšiu províziu.

- 8 Landgericht Hamburg bol predložený návrh, aby rozhodol o náhrade, ktorá sa má vyplatiť pánovi Semenovi po zániku jeho zmluvy so spoločnosťou Deutsche Tamoil.
- 9 Podľa nemeckej judikatúry majú tri kritériá uvedené v článku 89b ods. 1 nemeckého Obchodného zákonníka kumulatívny charakter a vzájomne sa obmedzujú. Náhrada teda nemôže byť vyššia ako najnižšia suma, ktorá vyplýva z uplatnenia jedného z týchto troch kritérií.
- 10 Na základe tejto judikatúry sa vnútroštátny súd snaží vykladať článok 17 ods. 2 písm. a) smernice v tom zmysle, že na základe tohto ustanovenia, podľa ktorého strata na províziách vzniknutá obchodnému zástupcovi predstavuje len jednu zo skutočností, ktoré treba zohľadniť pri posudzovaní spravodlivosti, možno dospieť aj k záveru, že strata na províziách vzniknutá tomuto obchodnému zástupcovi najvyššiu hranicu náhrady.
- 11 Keďže však mal Landgericht Hamburg o uvedenom výklade článku 17 ods. 2 písm. a) smernice pochybnosti, rozhodol sa prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:
  - „1. Je zlučiteľné s článkom 17 ods. 2 písm. a) smernice, ak je nárok obchodného zástupcu na náhradu obmedzený výškou jeho strát na províziách vzniknutých v dôsledku ukončenia zmluvného vzťahu, aj keď prínosy, ktoré ostanú zastúpenému, treba oceniť vyššie?

2. Zohľadnia sa na uvedený účel v prípade koncernu, do ktorého patrí zastúpený, aj prínosy, ktoré pripadnú ostatným spoločnostiam patriacim do tohto koncernu?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

- 12 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 17 ods. 2 písm. a) smernice vykladať v tom zmysle, že neumožňuje, aby bol nárok obchodného zástupcu na náhradu automaticky obmedzený sumou provízií, ktoré stráca v dôsledku ukončenia zmluvného vzťahu, aj keď prínosy, ktoré ostávajú zastúpenému, majú vyššiu hodnotu.
- 13 V tomto ohľade treba na úvod uviesť, že článok 17 smernice sa musí vykladať s ohľadom na cieľ sledovaný smernicou a na systém, ktorý vytvára (pozri rozsudok z 23. marca 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali*, C-465/04, Zb. s. I-2879, bod 17).
- 14 Ďalej je nepochybné, že cieľom smernice je harmonizácia práva členských štátov, pokiaľ ide o právne vzťahy medzi stranami zmluvy o obchodnom zastúpení. Jej cieľom je teda najmä ochrana obchodných zástupcov v ich vzťahoch s tými, ktorých zastupujú, a na tento účel stanovuje najmä pravidlá upravujúce v jej článkoch 13 až 20 uzavieranie a zánik zmluvy o zastúpení (rozsudok *Honyvem Informazioni Commerciali*, už citovaný, body 18 a 19).

- 15 Čo sa týka zániku zmluvy, článok 17 ods. 1 smernice zavádza systém umožňujúci členským štátom vybrať si z dvoch riešení. Členské štáty totiž musia prijať opatrenia potrebné na to, aby sa obchodnému zástupcovi po zániku zmluvy zabezpečila buď náhrada určená podľa kritérií uvedených v odseku 2 rovnakého článku alebo náhrada škody v závislosti od kritérií definovaných v jeho odseku 3.
- 16 Spolková republika Nemecko si zvolila riešenie stanovené v uvedenom článku 17 ods. 2.
- 17 Podľa judikatúry Súdneho dvora má systém vytvorený článkom 17 tejto smernice predovšetkým s ohľadom na ochranu obchodného zástupcu po zániku zmluvy kogentnú povahu (rozsudky z 9. novembra 2000, Ingmar, C-381/98, Zb. s. I-9305, bod 21, a Honyvem Informazioni Commerciali, už citovaný, bod 22).
- 18 Pokiaľ teda ide o náhradu pri zániku zmluvy, členské štáty môžu vykonávať svoju voľnú úvahu, pokiaľ ide o výber metód výpočtu tejto náhrady, len v presnom rámci vytvorenom článkami 17 a 18 smernice (rozsudky Ingmar, už citovaný, bod 21, a Honyvem Informazioni Commerciali, už citovaný, bod 35).
- 19 Systém konania vytvorený článkom 17 smernice možno rozdeliť na tri fázy. Cieľom prvej z týchto fáz je vyčíslieť prínosy pre zastúpeného vyplývajúce z obchodov so zákazníkmi, ktorých získal obchodný zástupca, a to v súlade s ustanoveniami článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážky tejto smernice. Cieľom druhej fázy je potom overiť, podľa článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky tejto smernice, či suma, ku ktorej sa dospelo na základe vyššie opísaných kritérií, je spravodlivá s ohľadom na všetky okolnosti prejednávanej veci a najmä na straty na províziách, ktoré vznikli obchodnému zástupcovi. Nakoniec v rámci tretej fázy sa na sumu náhrady uplatní maximálna hranica

stanovená v článku 17 ods. 2 písm. b) smernice, ktorá sa použije len v prípade, že ju táto suma, ktorá vyplynula z dvoch predchádzajúcich fáz výpočtu, prekračuje.

- 20 Keďže teda vzniknuté straty na províziách predstavujú len jeden z prvkov relevantných pri posudzovaní spravodlivosti, je úlohou vnútroštátneho súdu posúdiť v rámci druhej fázy ním vykonávaného hodnotenia, či sa náhrada poskytnutá obchodnému zástupcovi v konečnom dôsledku javí ako spravodlivá, a či teda treba túto náhradu s ohľadom na okolnosti prejednávanej veci upraviť a prípadne v akom rozsahu.
- 21 Vzhľadom na cieľ smernice, ako bol pripomenutý v bode 14 tohto rozsudku, z tohoto systému vyplýva, že výklad článku 17 smernice, ako ho podal vnútroštátny súd, možno pripustiť len pokiaľ je vylúčené, že taký výklad bude na ujmu obchodného zástupcu.
- 22 V tomto ohľade treba navyše konštatovať, že Súdny dvor už odkázal na správu o uplatňovaní článku 17 smernice predloženú Komisiou 23. júla 1996 [KOM(96) 364 v konečnom znení]. Táto správa poskytuje podrobné informácie, pokiaľ ide o skutočný výpočet náhrady, a jej cieľom je uľahčenie jednotnejšieho výkladu tohto článku 17 (pozri rozsudok *Honyvem Informazioni Commerciali*, už citovaný, bod 35). Uvedená správa teda dáva dôraz na rôzne faktory, ktoré treba zohľadniť pri posudzovaní spravodlivosti v praxi, z ktorých niektoré môžu hovoriť v prospech vyššej náhrady.
- 23 Vo svetle týchto úvah preto treba konštatovať, že voľnú úvahu, ktorou členské štáty disponujú, aby v prípade potreby upravili z dôvodu spravodlivosti náhradu, ktorá sa má vyplatiť obchodnému zástupcovi pri zániku zmluvy, nemožno vykladať v tom zmysle, že prípadnou úpravou možno túto náhradu len znížiť. Taký výklad článku 17 ods. 2 písm. a) druhej zarážky smernice, ktorý by umožňoval automaticky vylúčiť akékoľvek zvýšenie uvedenej náhrady, by totiž predstavoval výklad, ktorý by bol na ujmu obchodného zástupcu pri zániku zmluvy.

24 Z toho vyplýva, že nemožno prijať súdnu prax, aká je uvedená v bode 9 tohto rozsudku, ktorá automaticky vylučuje, aby náhrada mohla byť v rámci uplatňovania kritéria spravodlivosti zvýšená do výšky maximálnej hranice stanovenej článkom 17 ods. 2 písm. b) smernice, v prípade, že je hodnota prínosov, ktoré ostanú zastúpenému, vyššia než hodnota provízií, ktoré stráca obchodný zástupca.

25 S ohľadom na vyššie uvedené treba na prvú otázku odpovedať, že článok 17 ods. 2 písm. a) smernice sa má vykladať v tom zmysle, že neumožňuje, aby bol nárok obchodného zástupcu na náhradu automaticky obmedzený sumou provízií, ktoré stráca v dôsledku ukončenia zmluvného vzťahu, aj keď prínosy, ktoré ostávajú zastúpenému, majú vyššiu hodnotu.

O druhej otázke

26 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 17 ods. 2 písm. a) smernice vykladať v tom zmysle, že v prípade, že zastúpený patrí do skupiny spoločností, sú prínosy, ktoré plynú spoločnostiam tejto skupiny, považované za súčasť prínosov pre zastúpeného a treba ich zohľadniť pri výpočte nároku obchodného zástupcu na náhradu.

27 Na účely výkladu článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážky smernice treba v prvom rade vychádzať z jeho znenia.

28 V tomto ohľade treba konštatovať, že toto ustanovenie sa zaoberá len zmluvnými vzťahmi „zákazníci/zastúpený“ a prínosmi pre „zastúpeného“ vyplývajúcimi z obchodov

uskutočnených s týmto zákazníkom. Doslovný výklad článku 17 ods. 2 písm. a) prvej zarážky smernice teda vedie k záveru, že toto ustanovenie bráni tomu, aby mohli byť prínosy pre tretie osoby zohľadnené pri výpočte „prínosov pre zastúpeného“.

29 Tento výklad, teda výklad, ktorý zohľadňuje iba vzťah medzi zastúpeným a obchodným zástupcom, potvrdzuje systematický výklad uvedeného ustanovenia.

30 Horná hranica výšky náhrady stanovená v článku 17 ods. 2 písm. b) smernice sa totiž vypočíta z odmien poberaných obchodným zástupcom. Ako však uvádza talianska vláda, aj keď zastúpený patrí do skupiny spoločností, odmeny platí vždy len zastúpený, a nie ostatné spoločnosti z tejto skupiny.

31 Nakoniec je potrebné konštatovať, že z druhého odôvodnenia smernice vyplýva, že cieľom smernice je najmä ochrana obchodných transakcií, a teda právna istota v oblasti obchodného zastupovania. Tento cieľ v zásade vylučuje zohľadnenie prínosov pre tretie strany, ibaže by to bolo dohodnuté v rámci zmluvného vzťahu medzi zastúpeným a obchodným zástupcom. V tomto ohľade je úlohou vnútroštátneho súdu posúdiť zmluvu o zastúpení na základe platného vnútroštátneho práva.

32 Vzhľadom na vyššie uvedené treba na druhú otázku odpovedať, že článok 17 ods. 2 písm. a) sa má vykladať v tom zmysle, že v prípade, že zastúpený patrí do skupiny spoločností, nie sú prínosy, ktoré plynú spoločnostiam tejto skupiny, v zásade považované za súčasť prínosov pre zastúpeného a nemusia byť preto zohľadnené pri výpočte nároku obchodného zástupcu na náhradu.

O trovách

- 33 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdný dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. Článok 17 ods. 2 písm. a) smernice Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov sa má vykladať v tom zmysle, že neumožňuje, aby bol nárok obchodného zástupcu na náhradu automaticky obmedzený sumou provízií, ktoré stráca v dôsledku ukončenia zmluvného vzťahu, aj keď prínosy, ktoré ostávajú zastúpenému, majú vyššiu hodnotu.
2. Článok 17 ods. 2 písm. a) smernice 86/653 sa má vykladať v tom zmysle, že v prípade, že zastúpený patrí do skupiny spoločností, nie sú prínosy, ktoré plynú spoločnostiam tejto skupiny, v zásade považované za súčasť prínosov pre zastúpeného a nemusia byť preto zohľadnené pri výpočte nároku obchodného zástupcu na náhradu.

Podpisy